

ФАЗИЛАТИ ШАБИ ҚАДР ВА ДАҲҲАИ ОХИРИ МОҲИ ШАРИФИ РАМАЗОН

Муаллиф: Шайх Абдуллоҳ Чибрин

*Аз арабӣ тарҷумаи:
Муҳаммадиқболи Садриддин*

Душанбе-2006 Матбааи «Суннатулло»

فضل

ليلة القدر و العشر الأواخر

تأليف:

العلامة الشيخ عبد الله بن عبد الرحمن الجبرين

صححه و أعدده للنشر الفقير لعفو ربه

محمد بن حمد المنيع

Пеиғуфтор

**Ба номи онки дил қоионаи ӯст,
Нафас гарди матоъи хонаи ӯст.**

Салом ба Рамазон - моҳи зиёфати Илоҳӣ. Салом ба рӯзадорони ин моҳ, ки хобашон ибодату нафасҳояшон тасбеҳ аст ва салом ба шаби Қадр, ки беҳтар аз ҳазор моҳ аст.

**Моҳи Рамазон шуд маю майхона вар-уфтод,
Инқу тарабу бода ба вақти саҳар уфтод.**

Моҳи Рамазон моҳи меҳмони Худост. Ҳар кас худро барои ин меҳмонӣ беҳтар омода карда бошад, аз хони густӯрдаи лутфу карами Илоҳӣ беҳтар баҳраманд хоҳад шуд. Ҳар кас дар ин меҳмонӣ муаддабтару оростватар бошад соҳибхона ба ӯ лутфу навозиши беҳтар хоҳад дод.

Дар ривоят омадааст, ки «Дарҳои осмон дар шаби аввали моҳи Рамазон кушода мешавад ва то охири шаби ин моҳ баста намешавад». Рамазон моҳи дуъову ибодат аст баҳори Қуръон. Тамоми рӯзҳо ва лаҳза-лаҳзаҳои ин моҳ муборак аст, аммо дар ин моҳ шабе вуҷуд дорад, ки онро «қалби моҳи Рамазон гуфтаанд ва он шаби Қадр аст.

Шаби Қадр шабе аст, ки дар тамоми сол шабе ба бузургӣ ва фазилати он намерасад, Хусусиятҳои ин шабро, ки сабаби бузургӣ ва мубораки он шудааст, метавонем чунин ном барем:

1. Қуръон дар ин шаб бар Паёмбар (с) нозил шудааст. «Инно анзалноҳу фи лайлатил Қадр». Гуфта шудааст, ки тамоми китобҳои осмонӣ дар ҳамин шаб бар паёмбарон нозил шудаанд.

2. Ҳар амали хуб ва тоъату ибодате, ки дар ин шаб анҷом шавад бо амал ва ибодати ҳазор моҳ баробар аст. «Лайлатул Қадр хайрун мин алфи шаҳр».

3. Малоикаҳо ва Руҳ (Ҷибрил), ки аз малоики мукарраби илоҳӣ аст фуруд меоянд ва бо худ хайру салому раҳмати Илоҳиро ҳамроҳ доранд ва то субҳ ба назораи шабзиндадорон менишинанд. «Таназзалул малоикату ва-р-руҳу фиҳо би изни раббихим мин кулли амр».

4. Ин шаб аз аввал то охир салом аст, саломе аз Худо ва фариштагон. «Саломун ҳия ҳатто матлаъил фачр». Ҳамаи рӯзадорони моҳи Рамазон худро барои шабзиндадори ин шаб омода сохта, дар интизори он лаҳзашуморӣ мекунанд.

Шаби Қадр кадом аст?

Борҳо аз Паёмбар (с) пурсиданд, ки кадом шаби моҳи Рамазон шаби Қадр аст? Вале он бузургвор ҳаргиз шаби муайянеро ном набурдаанд. Фақат ҳаминро зикр намудаанд, ки «Шаби Қадрро дар шабҳои тоқи даҳҳои охири моҳи Рамазон ҷустуҷӯ кунед». Шояд ҳикмати номуайян будани ин шаб он бошад, ки рӯзадорон барои дарки он дар чанд шаби охири моҳи Рамазон шабзиндадорӣ кунанд ва раҳмату лутфи Худоро бештар ба даст оваранд.

**В-ар насӯзӣ то саҳар ҳар шаб чу шамъ,
Тӯҳфа кау нақди саҳаргоҳат кунанд?**

Худи Расули акрам (с) дар даҳ рӯзи охири моҳи Рамазон ҷойгоҳи хоби худро ҷамъ намуда, дар масҷид ба эътикоф менишастанд.

Дар ин шаб чӣ кунем:

Халқ бихуспанд, вале ошиқон,
Ҷумла шабон қиссакунон бо Худо.

Модоме, ки шаби Қадр ин ҳама фазилату баракат дорад, мӯъминини зирак аз ҳар лаҳзаҳои он барои расидан ба савоби илоҳӣ истифода мекунад.

Барои шабе, ки умед меравад шаби Қадр бошад аъмоли фаровоне зикр шудааст, ки ҳар кадом фазилати савоби зиёде доранд:

1. Ғусл.

Мустаҳаб аст, ки наздикиҳои гуруби офтоб ғусл намоӣ.

2. Хондани намоз.

Агар ба қибла рӯ кунам, ба ишқи рӯи ӯ кунам.

Иқоми салотро ба гуфтугӯи ӯ кунам.

3. Шабзиндадорӣ, ки Паёмбар (с) фармуд: «Ҳар кас аз рӯи имон ва барои расидан ба савоби Илоҳӣ шаби Қадрро ба ибодат бигзоранд, гуноҳони гузаштаааш омӯрзида мешавад».

4. Тавбаву истиғфор.

Аз сидқи дил аз гуноҳҳои худ пушаймонӣ кунем ва аз Худо омӯзиши биталабем, ки Ў бисёр тавбапазир аст:

*Ин дарғаҳи мо дарғаҳи навмедӣ нест,
Сад бор агар тавба шикастӣ боз ой.*

5. Тиловати Қуръон.

То метавонем Қуръон бихонем, ки дилҳоро равшанӣ мебахшад.

Агар дилдодани аҳли вафой,

Агар аҳли сафои Мустафой.

Биё то рӯзу шаб Қуръон бихонем,

Ки дил гирад зи нураи рӯшноӣ.

6. Дуъо.

Барои падару модар ва барои ҳамаи мӯъминон дуъо кунем. Дуъо мағзи ибодат аст ва Худованд фақат ба хотири дуъо ба мо назар мекунад. Ў худ фармудааст: «Маро бо дуъо бихонед, ман дуъои шуморо иҷобат мекунам».

Эй Худои поку беанбозу ёр,

Даст гиру узри моро во гузор.

Ёд деҳ моро суханҳои дақиқ,

То ба раҳм орад туро он, эй шафиқ.

Ҳам дуъо аз ту, иҷобат ҳам зи ту,

Эминӣ аз ту, муҳаббат ҳам зи ту.

Овардаанд, ки ҳазрати Фотима (р) аҳли хонаи худро пешакӣ барои шаби Қадр омода мекарданд ва шаби Қадр ҳамаро бедор ниғаҳ медоштанд ва ба онҳо каме гизо медоданд, то хобашон набарад. Он ҳазрат фармудаанд: «Маҳрум касе аст, ки аз хайри ин шаб маҳрум бимонад».

Аз Худованди маннон мехоҳем, то моро аз ҷумлаи рӯзадорони воқеъӣ бигардонад ва тавфиқи шабзиндадориву ибодату дуъоро дар шаби Қадр насибу рӯзи мо кунад.

Худоё чунон кун, ки поёни кор,

Ту хушнуд бошиву мо растагор.

Мукаррами Самадӣ

Ба номи он ки ҳастӣ ном аз Ё ёфт.

Ҳамду сано Аллоҳ таъолоро, ки иззатдиҳандаи шахсонест, ки итоъати ӯро ба ҷо меоранд ва хору залил гардонандаи шахсонест, ки муҳолифат ва нофармонию амри ӯро мекунанд. Ҳамд ва шукр мегӯем ӯро бар он ки бар мо меорад аз шириниву талхӣ. Шаҳодат медиҳем бар ин, ки нест маъбуде ба ҷуз Аллоҳ ва нест парвардигоре барои мо гайр аз ӯ, ва шаҳодат медиҳем бар ин, ки Муҳаммад (с) банда ва фиристодаи Ёст ва бузургтарин шахсест, ки парвардигораширо парастидааст. Дуруду салом ба бепоён бар олу асҳоб ва пайравони ӯ бод.

Аммо баъд дар мавзӯи даҳ рӯзи охири рамазон ва он амалу ибодате, ки Паёмбар (с) хусусан дар ин моҳ анҷом медод на дар гайри он: монанди зиндадорию тамоми шаб, бедор намудани аҳлаш, кӯшишу ҷаҳд дар анҷоми амалҳои нек, хурдани он чи беиштар қувватбахш аст, ва он чи ки ба фазилати ин шабҳо далолат мекунад аз риёюи тозагӣ, гусл намудан, хушбӯӣ кардан, нӯшидани либосҳои беҳтар, ҳамроҳ бо кӯшиши зиёд бар анҷоми амалҳои солиҳ аз намозҳои таҳаҷҷуд, нафл, зикр, дуъо, қироати Қуръон, ва фориғ гардидан барои ибодат ва қатъи алоқа аз дунё ва аҳли он.

Ба ростӣ, ки беиштари мардуми мо аз мановеъи ҳеҷ гофиланд ва шабҳояшонро ба гуфтугузориҳои бефоида ва сайругашт дар хиёбонҳо ва нишастан дар нишастгоҳҳо мегузаронанд. Мақсад аз гуфтаҳои боло огоҳ намудани шахсонест, ки ин мавсими бузургро зоеъ мекунанд. Худованд худ ҳидояткунанда аст ба роҳи рост ва дуруду салом бар Муҳаммад ва олу асҳоби ӯ бод!

Фазилати рӯзҳо ва шабҳои моҳи Рамазон

Ҳамду сано Худовандро ва дуруду салом бар Расули Ё ва ёрону пайравонаш бод!

Ба таҳқиқ рӯзҳо ва шабҳои моҳи Рамазон қадру манзалати бузурге доранд. Яке аз фазилатҳои ин моҳ ин аст, ки амалҳои дар ин шабу рӯз дучанд мегарданд ва гуноҳу хатоҳо бо анҷом додани амали нек, ки сабаби наздик шудан ба Худост, бахшида мешаванд. Агар чизе аз фазилати ин моҳ, фазилати даҳ рӯзи охири он, фазилати қироати Қуръон ва монанди онро баён кунем, мувофиқи матлаб аст. Ҳамаи ин ба фазлу карами Худованд

муқаррар ва маълум аст ва натиҷаи донишмандии фазоил боиси беиштар шудани амал мегардад.

Ҳар вақт медонем, ки ин беҳтарин моҳ аст натиҷа бояд чунин бошад, ки дар ин моҳ барои касби савоб кӯшишии беиштар намоем.

Ҳар вақто фаҳмидем, ки даҳ рӯзи охири ин моҳ беҳтарини рӯзҳо ва шабҳо ҳастанд бояд чунин бошад, ки мо дар ибодат кӯшишии беиштаре дошта бошем ва ин вақти қимати худро зоеъ нагардонем. Ин натиҷаи донишмандии фазилатҳо аст. Пас ба таҳқиқ самарои маърифат ва дониш, амал аст.

Он чи дар даҳҳои охири рамазон мустаҳаб аст

Дар даҳҳои охири рамазон панҷ чиз мустаҳаб аст:

1. Зинда доштани ҳамаи ин даҳ рӯз;
2. Зиёд кӯшиши намудан дар ин рӯзҳо;
3. Изҳор намудани қувват дар итоъат;
4. Дурӣ ҷустан аз шаҳват ва лаҳзатҳои нафсонӣ дар ин рӯзҳо;
5. Ётикоф нишастан.

Дар даҳҳои охир бар ин панҷ чиз таъкид шудааст.

Зинда доштани шабҳо дар даҳҳои охири рамазон

Хислати аввал ин зинда доштани шабҳо аст ва далел бар он амали Паёмбар (с) мебошад. Дар «Саҳеҳ»-и Бухорӣ аз Оиша (р) ривоят шудааст: «Чун даҳҳои охири рамазон фаро мерасид Расулуллоҳ (с) шабҳоро зинда дошта, хонаводаашро бедор мекард ва бисёр кӯшишу ҷиддият менамуд.

Инчунин дар ҷои дигар аз модарамон Оиша (р) ривоят шудааст, ки: «Расулуллоҳ (с) бист рӯзи ибтидои рамазонро бо намозгузорӣ ва хобу истироҳат мегузаронид чун даҳҳои охир фаро мерасид, дар он кӯшишу ҷиддият менамуд».

Дар ҳадиси дигаре омадааст:

«Расули акрам (с) чун даҳҳои охири рамазон фаро мерасид ҷойгоҳи хобаашро ҷамъ карда яксӯ мегузоштанд».

Қишрҳои гуногуни мардум дар зиндадориш шабҳои даҳҳои охир

Дар зиндадориш шабҳои даҳҳои охир мардумро метавон ба чаҳор гурӯҳ тақсим намуд:

Қисме аз мардум шабҳои даҳҳои охирро бо тоҷату ибодат зинда медоранд.

Қисми дигар ба қорҳои дунявӣ машғуланд;

Қисми саввум бо машғул шудан ба лаҳву лаъб (бозию, қимор ва монанди он) саргарм мебошанд;

Қисми чаҳорум ин шабҳои нотақрорро бо содир намудани гуноҳ мегузаронанд.

Қисми аввал: касоне, ки шабҳои охириро бо тоҷату ибодат зинда медоранд.

Ин мардум касоне ҳастанд, ки шабҳои охириро бо хондани намоз, ки қиёму рукуъу суҷудашон тўлонист зинда медоранд ва пайравӣ аз Паёмбар (с) мекунанд. Паёмбар (с) дар ин шабҳо намозаширо бисёр тўлонӣ менамуд. Дар ҳадисе омадааст:

«Эшон шабе бо баъзе аз ёронаш намоз гузорид то андозае, ки аз ғавт шудани намози саҳар бим намуданд».

Инчунин ривоят аст:

«Боре Паёмбар (с) ҳамроҳи Ҳузайфа намоз гузорид ва дар як рақъат се сураро хонд. Тамоми сураи «Бақара», сураи «Нисо» ва сураи «Оли Имрон», ҳамаи инро бо тадаббур мехонд ва ҳангоми тиловати ояти раҳмат меистод ва аз Худованд талаб менамуд ва дар лаҳзаи тиловати ояти азоб меистод ва ба Худованд паноҳ мебурд. Танҳо ду рақъат хонда буд, ки Билол омада, эълони намоз кард».

«Дар ривояте чаҳор рақъат хонда буд, ки Билол омад».

Ин ривоятҳо далел барои зиндадоштани шабҳои охир аст. Мусалмонон ба ин шабҳо аҳамият дода, дар анҷоми ибодат кӯшиши зиёде менамоянд, ки бешак он намунаи пайравиш эшон аз суннати паёмбарамон (с) мебошад.

Дар китобҳои сирати солеҳон боре хонда будам, ки мардум дар Бухоро тамоми шабҳои даҳҳои охирро ба намозҳои обод мекарданд. Эшон даҳ рақъат намоз мегузориданд, ва дар он якуним ҷузъ мехонданд баъд аз он ним соат истироҳат карда, боз

чаҳор рақъат, ки якуним соат ва ду - се ҷузъро дар бар мегирифт, мехонданд. Баъд аз он боз истироҳат карда, шаш рақъат намоз мегузоридаанд, ки дуюним - се соат ва сеюним - чор ҷузъро дар бар мегирифт. Баъд аз он истироҳат намуда, намози вақтро мехонданд. Ба ҳамин шакл шаби онҳо бо пуррагӣ бо намоз мегузаист ва ин иқтидо ба асҳоби (р) мебошад. Саҳобагони киром (р) дар шабҳои рамазон бисту се рақъат намоз мегузоридаанд.

Баъзе аз эшон ва аз тобиъийн тавре, ки назди имом Молик аст сиву шаш рақъат намоз мегузоридаанд.

Назди имом Шофеъи намози шаб дар рамазон бист рақъат аст. Чаҳор рақъат гузорида, панҷ - даҳ дақиқа истироҳат мекунад ва бо ҳамин шакл давом медиҳад. Ба ҳамин сабаб онро «Таровиҳ» номиданд, зеро баъд аз ҳар чор рақъат истироҳат мекунанд. Ҳамин гуна амалҳо дар ҳақиқат шабзиндадорӣ дар ибодат аст.

Зинда доштани шаб бо тиловати Қуръон

Инчунин шабзиндадорӣ намудан бо тиловати Қуръон дар зиндадоштани ин шабҳо дохил мешавад. Баъзе аз шахсоне ҳастанд, ки ба қадри тавоноии намоз мегузоранд баъд аз он дар ҳалқаҳо ҷамъ омада, дар масҷид ё хонаи яқеан ба қироати Қуръон мепардозанд. Дар ҳадис собит шудааст, ки Паёмбар (с) фармуданд:

Ҳар қавме дар хонае аз хонаҳои Худо ҷамъ биоянд, то китоби Худоро тиловат кунанд ва онро биомӯзанд барояшон оромии ва сукун фуруд омада, раҳмат онҳоро мепоишонад ва малоик иҳота менамоянд ва Худо онҳоро дар ҷамъи касоне, ки дар назди Ў меоянд ёд мефармояд».

Ҳар вақто, ки ҷамоъати даҳ ё бист нафара ҷамъ оянд ва тиловат кунанд, ё як нафар аз миёнашон Қуръонро тиловат кунад ва боқӣ гӯш кунанд ё навбат ба навбат як миқдори муайян ҳар кас бихонад ва ё бо ҳамин шакл

амал кунанд ин мувофиқи фармудани он ҳазрат (с) хоҳад буд, ки эшон китоби Худоро меомӯзанд ва қироат мекунанд ва бо тоъату ибодат шабзиндадорӣ мекунанд.

Инчунин ҳар вақто шабро ба омӯхтани илм ё омӯзондани он сарф кунанд ин ҳам аз ҷумлаи зиндадориҳои шабҳо дар тоъату ибодат хоҳад буд. Он касоне, ки ин шабҳоро ганимат шумурда, аз он

истифода бурданд ва зоеъ нагардониданд рӯзи қиёмат Худованд онҳоро барои ин вақтҳо ва лаҳзаҳои пурқиммат муҳосаба намекунад.

Қисми дуввум: касоне, ки шабзиндадорӣ дар касби мол мекунанд

Ин қисми аз мардум касоне ҳастанд, ки шабҳояшонро дар касб ва зиёд намудани мол ва тиҷорат дар коргоҳу бўстонҳояшон сарф мекунанд. Пас, онҳо як навъ ғоидае ба даст меоранд, лекин ғоидаи гузаро ва дунявӣ, ки барои онҳо шояд қимматтар ва беҳтар аз он чи бошад, ки аҳли масҷид ва аҳли қироат ба даст овардаанд, лекин дар ҳақиқат онҳо ҳасорат ва зарари зиёд диданд, ки беиштар аз ғоидаашон аст. Пас, ҳар вақто эшон аз аъмоли ухравӣ рӯй гардонанд ва ба таври кулӣ ба дунё ва матоъи он рӯй биёваранд эҳтимоли зиёд аст, ки ба ин ваъиди Худованд гирифтор шаванд:

Каломи Худованд:

«Ҳар, ки хоста бошад зиндагони дунё ва таҷаммули он ба тамои мерасонем ба сӯи ин ҷамоъа ҷазои аъмоли эшонро ба дунё ва эшон дар ин ҷо нуқсон дода нашлаванд. Ин ҷамоъа ононанд, ки нест эшонро дар охираи, магар отаи ва ботил шуд дар охираи он чи карда буданд ва нобуд аст он чи ба амал меоварданд».

Ин оят дар бораи касонест, ки дунё ва матоъи онро аз ҳама чиз ба худ беҳтар дониста, барои охирашон амале анҷом надованд ва мақсаду фикри худро ҳамагӣ ҳосил намудани матоъи дунё гардониданд, монанди ин ки он маъбудашон бошад.

Пас, метавон гуфт, ки чунин шахс обиди дунё ва обиди пулу моли он аст ва ҳалокате, ки дар ҳадиси Паёмбар (с) омадааст бар ӯ мутаҳаққиқ мешавад.

«Ҳалок бод бандаи динору дирҳам ва бандаи қатифа ва хамиса» (қатифа чодарро гӯянд ва хамиса гилеми сиёҳи чоркунҷаро гӯянд).

Аммо, агар амали охираи аз вай ғавт нашлавад, ба қадри имкониятаи намоз гузорад ва аз зикр гофил набошад, ва як ҳиссае аз Қуръон тиловат кунад, монанди ин амалҳо барои ӯ ғоидаовар хоҳад буд, гарчанде ғоидаи бузургро ба даст наовардааст.

Қисми саввум: касоне, ки шабҳояшонро бо корҳои хато ва беҳуда мегузарониданд.

Қисми саввум мардуме ҳастанд, ки шабзиндадорӣ мекунанд, аммо дар корҳои бефоида ва хато. Дар хонаҳояшон гирди ҳам омада, гуфтугузорҳо барпо намуда, ба факкохию хандаву ҳазлгӯӣ мепардозанд, ҳатто кор ба ҷое мерасад, ки бо ғайбату суханчинию номуси мардум ва монанди ин корҳои зишт чанг мезананд. Ҳамаи ин дар маҷолиси эшон вуҷуд дорад, аммо зикри Худо, қироати Қуръон ва омӯзиши дин вуҷуд надорад. Ба ҳамин шакл шабҳояшонро саҳар мекунанд, то рӯзона хоб раванд ва ин қасди эшон аст. Натиҷа чунин мешавад, ки ин гуна мардум аз ду амри савоб маҳрум мемонанд.

Онҳо бо намозгузoron ва аҳли зикр ва аҳли қироат мушоракат намеkunанд. Инчунин бо аҳли дунё дар фоидаҳояшон иштирок наменамоянд, пас эшон аз ҳарду маҳруманд ва танҳо зиён ва хасорат мебинанд. Пас, ин гуна мардум на хайри дин ба даст меоранд ва на хайри дунё, балки бо каломии бефоидашон гуноҳ мегиранду бас.

Расули акрам (с) фармудааст:

Худованди маннон мефармояд:

«Ба заботи намеорад одами сухане, магар наздики ӯ ниғаҳбонест муҳайё»

(Сураи Коф, ояи 18)

Каломии ибни Одам ба зарари ӯ навишта мешавад.

Инчунин Паёмбар (с) мефармоянд:

«Ҳар як сухани ибни Одам ба зарари ӯст, магар амр ба маъруф, наҳӣ аз мункар ва зикри Худованд». Инчунин мазмуни ояте ворид шудааст, ки Худованди якто мефармояд:

«Нест хубӣ дар бисёре аз машварати пинҳони эшон, лекин хубӣ дар машварати касест, ки фармояд ба садақа ва ё кори писандида ё ба салоҳкорӣ миёни мардумон».

(Сураи Нисо, ояи 114)

Ин гуна мардум гуфторашон бар зиёни онҳо навишта шуда, аз он пурсида мешаванд:

Чаро чунин гуфти? Барои чӣ ин суханро гуфти? Барои чӣ ин олатҳоро, ки Худо ба ихтиёри шумо дод, яъне забону гӯш дар тоъати Ӯ ва дар ризои Ӯ кор намефармудед? Барои ин суолҳо эшон ҷавоб намеёбанд.

Қисми чаҳорум: касоне, ки шабҳояшонро ба машғул шудан ба маъсият ва иртиқоби муҳаррамот мегузаронанд.

Қисми чаҳорум, ки ал-баёзу биллоҳ, зиёданд ва Худованд зиёдашон накунад, касонеанд, ки ин шабҳои бузургро зидди тоъат мегузаронанд. Эшон шабашонро ба тамошои филмҳои фитнаангез, ки ба фисқу фасод даъват мекунанд ва филмҳои фаҳи мегузаронанд. Чунин филмҳо эшонро ба таманнову ҳаваси шаҳватҳои ҳаром шавқ медиҳанд, зеро шунидани мусиқиҳои фитнаангез ва тамошои филмҳои оғӣ аз ахлоқи инсонӣ дар дили кас тухми ҳавас ва муҳаббати шаробу зинуву фасодро мекорад ва оҳиста-оҳиста ба иртиқоби чунин муҳаррамот оварда мерасонад. Бисёре аз ин мардум дар маҷлисҳои бидуни шунидани мусиқии бемаънӣ, мушоҳадаи сураҳои урғ ва бидуни нӯшидани нӯшоқиҳои ҳаром ва гуфтани суханҳои қабех лаззат намебаранд. Пас, эшон ду гуноҳ: тарки тоъат ва иртиқоби гуноҳро бо ҳам ҷамъ мекунанд.

Монанди ин ашхос бо вуҷуди маҳрум монданишон аз баракати ин шабҳои бузург гунаҳкори азим мегарданд. Гоҳҳо бо касоне рӯ ба рӯ мегардем, ки эшон дар рӯзи Рамазон аз шароб мастанд, на рӯза мегиранд, на худро аз муҳаррамот дур месозанд. Сабаб ин аст, ки тамоми шаб чунин маъсиятҳоро мушоҳида мекунанд ба андозае, ки муҳаббати он дар дилашон ҷой мегирад ва онҳоро водор месозад, ки амалан он маъсиятро рӯзона анҷом диҳанд, бо ҳамин шакл рӯзаро, ки аз арқони ислом аст, тарк мекунанд ва байни гуноҳ ва тарки тоъат ҷамъ мекунанд. Аз Худо паноҳ металабем.

Ин буд, ашхори мардуме, ки ин шабҳои муборахро бо салоҳиди худ зиндадорӣ мекунанд, баъд аз мутолеаи ин китоб шефтаи моҳи муборақ гашта, аз баракати се даҳҳои ин моҳи бузург худро бархурдор месозад.

Ҷаҳду кӯшиш дар даҳ рӯзи охири Рамазон

Хислати дуввум, ки марбут ба ин шабҳост ин ҷаҳду кӯшиш дар ибодат аст. Дар ҳадиси Оиша (р) омадааст:

«Паёмбар (с) ҳар вақто, ки даҳҳои охири рамазон дохил мешуд шабҳоро зинда дошта, хонаводаашро бедор мекард ва бисёр кӯшиш ва ҷиддият менамуд».

Қидду ҷаҳд гуфта, сарф намудани қувват ва кӯшиши дар тоъат ва анҷоми онро гӯянд, яъне сарф намудани он чи дар тавоноии ҳаёт, то ин ки тоъату ибодат бо рағбату сидқу муҳаббат анҷом дода шавад. Ин талаб мекунад, ки инсон бояд аз ҳудаи танбалӣ ва вазнинию нотавањиро дур намояд. Қидду ҷаҳд дар чӣ кор бояд кард?

Қидду ҷаҳд дар намоз, яъне ба қадри тавоноии намоз гузорад. Қидду ҷаҳд дар қироат ба ин маъно, ки ба андозаи тавоноии қироат намояд. Қидду ҷаҳд дар зикру дуъо ва аъмоли хайр ва таълиму тадрис. Баъзе амалҳое, ки ба бедорхобӣ ва пурҳаракат шудан кӯмак мерасонанд. Дар зимн баъзе сабабҳоеро, ки аз аҳли салаф (гузаштагон) ворид шудаанд ва ба хушёрӣ қалбҳо ва баданҳо ёрӣ мерасонад зикр менамоем:

Дар ҳадис ворид шудааст, ки

«Расули акрам дар даҳҳаи ахири ҳар шаб баъд аз шом ва пеш аз хуфтан гусл мекарданд», яъне байни шому хуфтан. Ғараз ва қасд аз ин гусл ин буд, ки намоз бо оромии бадан анҷом пазирад ва бо ором гаитани бадан қалб низ ором мегардад.

Паёмбар (с) ва асҳоби эшон дар ин шабҳо барои эҳтироми он зебӣ мекарданд, пас беҳтарин либосҳояшонро мепӯшиданд ва ин амал бадан ва қалбҳояшонро ором месохт. Дигар амале, ки барои қувват ва осудагӣ ҳосил кардан анҷом медоданд ин хушбӯӣ кардани бадан ва дохили масҷид аст. Пас эшон атрҳо ва хушбӯиҳои соил истеъмол мекарданд, то ки инсон хушбӯ шавад, зеро малоикаҳо бӯи хушро дӯст медоранд ва аз бӯи бад дур мебошанд, чунки малоика аз он чӣ бани Одам азият мекашанд онҳо низ азияту озор меёбанд. Инчунин маҷлисҳояшонро хушбӯӣ мекарданд.

Ингуна амалҳо ҳаракату осудагии бадан ва дилҳоро ба бор меорад. Вақто ки бадан ва қалб ором бошанд инсон ҳам пурҳаракат шуда танбал ва заъиф намешавад. Ҳангоме, ки бадан ором набошад қалби инсон заъиф мегардад ва аз ибодат малол мегардад ва танбалӣ мекунад. Бисёр шудааст, ки Аллоҳ таъолло ин навъ танбалӣ ва касалиро мазаммат кардааст, тавре ки Худованд дар сифати мунофиқон зикр кардааст:

«Ва чунин мунофиқон сӯи намоз бархезанд ба коҳилӣ бархезанд». Аз ҳамаи ин гуфтаҳои боло бармеояд, ки мусалмон бояд корҳоеро анҷом диҳад, ки он корҳо ибодату тоъатро ба ӯ маҳбуб гардонад, қалбаширо кушояд ва ба пуррагӣ рӯ ба тоъату ибодат орад.

Мустаҳаботи даҳҳаи охир

Аз ҷумлаи амалҳое, ки дар ин шабҳо мустаҳаб аст ин бедор намудани аҳли хонавода аст. Паёмбар (с) тавре, ки дар ҳадиси Оиша (р) баён шуд дар ин шабҳо аҳлаширо барои намозгузорӣ бедор менамуданд. Дар зери калимаи аҳл фарзандон ва занҳо дохил мешаванд. Пас, барои мусалмон мустаҳаб аст, ки аҳли оилаширо дар ин шабҳо ба хотири намозгузорӣ бедор кунанд ва фазли ин шабҳоро барояшон баён кунанд.

Асҳоби киром (р) ҳатто дар гайри рамазон аҳли оилашонро бедор мекарданд. Умар (р) ҳар вақте, ки охири шаб фаро мерасид ҳамаи аҳлаш хурду калонро, ки тавоноии гузоридани намозро доштанд, бедор мекард ва ин фармудаи Худоро меҳонд:

«Бифармо касони худро ба намоз ва шикебой кун бар адои он».

Оятро, ки барои намозҳои фарз аст барои адои навофил ёдрас мекард меовард. Ин далел аст бар муҳаббати саҳоба ва салафи солиҳ ба корҳои хайр. Биноан, он чи гузаштагони мо мекарданд бар мо лозим меояд, ки занону фарзандонамон ва касонро, ки дар зери сарпарастии мо ҳастанд, бедор намоем, то ин шабҳои бузургро, ки ҳамагӣ нӯҳ-даҳ рӯзанд ганимат шуморем ва аз он истифода барем. Дар бедор намудани мард завҷаширо ва акси он Паёмбар (с) фармудаанд:

«Худо раҳмат кунад мардеро, ки нисфи шаб бархоста, намоз мегузорад ва ҳамсараширо ҳам бедор мекунад ва агар муҳолифат варзид ба рӯяш об мепошад ва Худо раҳмат кунад занро, ки дар шаб бархоста, намоз гузорида шавҳараширо бедор менамояд ва агар имтиноъ варзид ба рӯяш об мепошад».

Дар ҳадиси дигаре омадааст:

«Ҳар гоҳ марде хонаводаашро аз тарафи шаб бедор кард ва ҳарду намоз гузориданд дар қатори мардон ва заноне, ки Худоро ёд мекунанд, навишта мешаванд».

Тавре ки маълум гаист, бедор намудани аҳли хонавода дар ин шабҳо фазилаати бузурге доштааст.

Эътикоф дар даҳҳаи охири рамазон

Хислати чаҳорум, ки дар ин рӯзҳо мустаҳаб аст ин эътикоф мебошад. Дар «Саҳеҳ»-и Бухорӣ омадааст:

«Паёмбар (с) дар даҳҳаи охир эътикоф менишаст, то ин ки вафот ёфт ва сипас ҳамсаронаш пас аз вай эътикоф нишастанд».

Эътикоф лозим донишманди масҷид барои тоъати Худост. Мақсад аз эътикоф ин аст, ки мусалмон аз ҳамаи корҳои дунё фориғ шуда, дар масҷид ба тоъату ибодат машғул шавад ва аз он берун намебарояд магар дар ҳоли зарурате, ки ғайр аз баромадан чорае надишта бошад. Ҳамаи эҳтиёҷотиаш мисли таъому об ва ғайра барояш дар масҷид оварда мешавад ва худ дар масҷид боқӣ мемонад. Ҳангоми дар масҷид буданиаш аз мардум ва мачлисҳои онҳо дурӣ ҷуста, ғӯша гирифта, қалбаширо барои ибодат фориғ месозад ва аз дунё ва машғулиятҳои он робиташиро қатъ мекунад, то барои ибодат худро фориғ созад. Худованд эътикофро дар чандин оятҳо зикр намудааст. Аллоҳ таъоло мефармояд:

«Ваҳӣ фиристодем ба сӯи Иброҳим ва Исмоил, ки пок созед хонаи маро барои тавафқунандагон ва эътикофқунандагон ва рукуъу суҷудқунандагон».

(Сураи Бақара, ояи 125)

Окиф ё муътакиф касест, ки барои ибодат нишастан масҷидро ба худ лозим гардондааст.

Худованд дар ин бора мефармояд:

«Ва мисос накунед занонро дар ҳоле ки муътакиф бошад дар масҷидҳо».

Баъзе уламо эътикофро чунин сифат намудаанд: Эътикоф ин қатъ намудани алоқа аз ҳалоиқ аст барои пайвастан ба хидмати ҳолиқ ва ин таъриф сифати комили эътикоф нест, зеро эътикофи саҳеҳ ин лозим гирифтани масҷид барои машғул шудан ба тоъати Худованд аст ин ҳақиқати эътикоф аст. Натиҷа ва самараш он қатъ намудани алоқа ба пуррагӣ аз мардум аст. Бо мардум наменишинад, балки аз ҳама чиз қалбаширо фориғ намуда, ба итоъати Худованд машғул мешавад. Пас, ҳар вақто ки Худоро зикр кард ба қалбаш ва забонаш зикр мекунад, Қуръонро тиловат кард ба қалб ва забонаш тиловат карда, дар он тадаббур мекунад. Ҳар вақто ки дуъо кунад ва намоз гузорад ҳолисона дуъо мекунад ва бо ҳузури қалб намоз мегузорад илова бар ин муътакиф бояд аз маъсият худро дур нигоҳ дорад, бояд бо мардум якҷо шуда, сухан нагӯяд, дашному тӯҳмату лаънат нагӯяд. Инчунин бояд аз шунидани суханҳои ботил ва мусиқиву лаҳву лаъаб худдорӣ кунад ва ба сӯи муҳаррамот назар наандозад, зеро ӯ дар масҷид аст ва масҷид маҳалли ибодат аст,

на маҳалли маъсият. Бинобар ин муътакиф муҳаррамот ва ё сабаби онро набинад, гайр аз таъому шароби зарурӣ чизе истеъмол накунад, аз масҷид берун наравад, ҳатто аёдати бемор ва рафтан аз пушти ҷанозаро низ тарк мекунад, чунки машғул буданиаш ба ибодат барои ӯ муҳимтар аз умурест, ки он кифоя аст. Ин гуна эътиқоф дар ин рӯзҳо мустаҳаб ва мандуб аст ва ҷонибҳои фикҳии он дар китобҳои фикҳ зикр шудааст.

Лайлатулқадр сабаби бартариини ин шаб

Баъд аз ошноӣ пайдо кардан бо хусусиятҳо ва амалҳои, ки дар ин рӯзҳо анҷом дода мешавад бамаврид хоҳад буд, ки сабабе аз сабабҳои фазилат ва бартариини ин шабҳоро баён кунем. Сабаби он вуҷуд доштани шаби Қадр дар миёни ин шабҳост. Паёмбар (с) дар ҳадисе, ки дар фазилати моҳи рамазон аст мефармоянд:

«Дар ин моҳ шабест, ки беҳтар аз ҳазор моҳ аст касе ки аз хайри он маҳрум гашт ба таҳқиқ аз хайри зиёде маҳрум гаштааст».

Аллоҳ таъоло донишмандии ин шабро аз бандагонаш махфӣ нигоҳ доштааст, то эшон дар шабҳои боқимонда низ ҷаҳду кӯшиши намоянд, зеро агар айнан он шабро медонистанд дар дигар шабҳо истироҳат мекарданд ва танҳо дар ҳамаи шаб иҷтиҳод мекарданд ва тоъату ибодати зиёд барояшон ҳосил намешуд. Дар сурати махфӣ нигоҳ доштани шаби Қадр аз эшон ҳар шаб ба қадри имкон шабзиндадорӣ ва тоъату ибодат мекунанд ба умеде, ки шаби Қадрро дарёбанд. Бо ҳамин васила амалишон зиёд гашта, аҷру савоби бузурге ҳосил менамоянд.

Суханони аҳли илм дар таъйини шаби Қадр

Аҳли илм дар муайян намудани шаби Қадр ихтилофи зиёде доранд. Соҳиби «Фатҳулборӣ суҳанони аҳли илмро дар ин мавзӯ ба ҷиҳил расонидааст ва ҳамаи он тахминӣ аст. Баъзе аз уламо шаби бисту якумро ихтиёр намудаанд ба далели ҳадиси Расулulloҳ (с):

«Ва инний раайту» така мекунанд. Абусаъид ровии ҳадис, ҳадиси дигареро аз Паёмбар (с) истидлол менамояд.

Имом Шофеъӣ бинобар ин ҳадис шаби бисту якумро тарҷиҳ додааст. Барҳи дигаре аз уламо шаби бисту сеюмро ҳамчун шаби Қадр ихтиёр намудаанд ва бар он истидлол карданд, ки Паёмбар

(с) боре ба зиндадории ҳафт рӯзи охир ташвиқу тарғиб намуда фармуданд:

«Чанд рӯз аз мо гузаштааст? Асҳоби киром гуфтаанд, ки бисту ду гузашту ҳафт боқӣ мондааст. Пас он ҳазрат фармуд, балки бисту ду гузашту ҳафт боқӣ монд, имшаб лайлатулқадрро ҷӯё шавед».

Яъне шаби бисту сеюмро.

Гурӯҳи дигаре аз уламо шаби бисту чаҳорумро тарҷиҳ додаанд, чунки он аввалин шаби ҳафт шаби охир аст. Далелашон ин аст, ки ҳангоме он Ҳазрат (с) дид, ки бисёре аз ёронаш шаби Қадрро дар шаби охир мебинанд, фармуд:

«Ман мушоҳида мекунам, ки хоби шумо дар ҳафт шаби охир иттифоқ афтада, пас он ки ҷӯяндаи он бошад мебоист онро дар ҳафт шаби охир ҷустуҷӯ кунад».

Ҳафтаи охир аввалаи шаби бисту чаҳорум аст, агар моҳ пурра бошад.

Як иддаи дигаре аз уламо бар ин боваранд, ки лайлату-л-қадрро дар шабҳои витри (тоқи) даҳҳои охир бояд ҷӯст, зеро Расули акрам (с) фармудаанд:

«Ҷустуҷӯ кунед шаби қадрро дар шабҳои витри даҳҳои охир».

Витр ин шабҳои тоқи моҳро мегӯянд пас, шахсе ки онро нисбат ба гузашта ҳисоб кунад, дар ин сурат шабҳои витр шаби бистуякум, бистусеюм, биступанҷум, бистуҳафтам ва бистунӯҳум мебошад. Аммо агар нисбат ба боқимондаи моҳ ҳисоб кунем дар ин сурат шаби охир шаби бистуҳаштам, шаби бистуаштам, шаби бистучаҳорум ва шаби бистудуюм мебошад. Бинобар ин ҳамаи шабҳои даҳҳои охир маҳалли ҷустуҷӯ ва талаби шаби Қадр ҳастанд. Орзумандам онро дармеебед.

Бартариҳои шаби Қадр

Аммо фазилят ва бартариҳои шаби Қадр маълум аст. Худованди муттаъол дар Қуръони карим фармудааст:

«Ин шаб аз ҳазор моҳ беҳтар аст».

(Сураи Қадр, ояи 3)

Яъне намоз гузоридаи ва зикр намудан дар ин шаб беҳтар аст аз намоз ва амали ҳазормоҳа.

Ин фазилати бузургест ва дигар фазилати ин шаб ин аст, ки сабаби омӯрзиши гуноҳҳо мебошад ва шахсе, ки аз хайру баракати он маҳрум гашт хайру баракати зиёдеро зоеъ

кардааст. Аммо, амалҳое, ки дар он шаб бояд анҷом дод ин зиндадоштани он шаб аст. Паёмбар (с) мефармоянд:

«Шахсе, ки шаби Қадрро аз рӯи имон ва ихлос зинда дорад гуноҳҳои гузаштаи ӯ омӯрзида мешаванд».

Зиндадоштани ин шаб бо гузаронидани намоз ба қадри имкон мебошад. Шахсе, ки бо имом дар аввали шаб ва дар охири он, яъне бомдод намоз бигузорад, аз ҷумлаи шабзиндадорон маҳсуб мешавад. Аз Паёмбар (с) собит шудааст, ки шабе бо ёронаш намоз гузорид ва ҳангоме ки ними шабро низ боз мегаштанд ба он Ҳазрат (с) гуфтанд:

- Чӣ мешуд боқии шабро бо мо намоз мегузоридӣ (яъне имоматӣ мекардӣ). Он ҳазрат дар посух фармуданд:

«Ба таҳқиқ шахсе бо имом намоз бигузорад, то ки имом аз намоз боз гардад, барои он шахс шабзиндадори ҷамон шаб навишта мешавад».

Мурод аз шабзиндадорӣ бо «Имон ва ихлос», ки дар ҳадис омадааст ҳамин аст.

Имон доштан ба зинда доштани шаби Қадр ин бовар доштан, тасдиқ намудани фазли он ва бовар ба амалҳое, ки дар он шаб машруъ гаштаанд. Монанди намоз, қироати Қуръон, дуъову зикри Худо.

Пас, барои мову шумо лозим аст, ки имон дошта бошем, ки Аллоҳ таъоло ба зинда доштани ин шаб амр карда, онро машруъ гардонид ва тарғибу таъвиқ намудааст. Пас, машруъияташ яқин аст ва имон ба он тасдиқ намудани амри Худованд аст, ки зиндадори он шаб аҷри зиёде дорад. Аммо, маънои ихтисоб нияти холис ва тасдиқи қалб аст, тавре ки шакку тардид дар дил боқӣ намонад ва ин, ки намозашро холисона барои ризои Худованд бихонад на барои нишон додани мардум ва мадҳу санои онҳо. Маънои шабзиндадорӣ аз рӯи имон ва ихлос ҳамин аст.

Аммо, оид ба омӯзиши гуноҳҳо ҷумҳури уламо бар ин ақидаанд, ки гуноҳроеро маҳв мекунанд, ки сағира бошанд, аммо гуноҳони кабираро тавбаи насух лозим аст, яъне тавба карда, аз гуноҳи кардааш ба пурррағӣ даст кашад ва пушаймон шавад. Гуноҳҳои сағира бошад ба анҷом додани амалҳое монанди рӯза ва шабзиндадорӣ омӯрзида мешаванд.

Яқин будани пурсиши афв дар шабҳои даҳҳои охир

Аз ҷумлаи амалҳое, ки дар ин шабҳо анҷом бояд дод ин эътироф намудани банда гуноҳҳои худро ва талаб намудани афв аз даргоҳи Худованд аст. Дар ҳадице омадааст, ки Оиша (р) аз Паёмбар (с) пурсид, ки эй Паёмбари Худо, агар шаби Қадрро дарёфтам чӣ гӯям?

Паёмбар (с) фармуданд:

«Бигӯ, эй бори Худоё! Ту бахшандаи ва бахшиширо дӯст медорӣ, пас маро бубахш».

Афв гузашт аз гуноҳҳо аст ва маънояш талаби пузиши гуноҳҳо, аз байн бурдани онҳо ва нобудсозии асароти онҳост. Ин далел бар он аст, ки инсон ҳарчанд амали зиёд ва корҳои нек анҷом диҳад, таксир ва қутоҳӣ дар ӯ вуҷуд дорад, бинобар ин талаби афв мекунад ва мегӯяд:

-Эй Парвардигори ман маро бубахш, ман аз ту бахшиши мепурсам. Дуёҳои зиёде дар мавриди пурсиши афв ворид шудаанд, аз ҷумлаи онҳо дуёи Паёмбар (с) аст, ки мефармоянд:

«Эй бори Худоё, ба таҳқиқ май аз бахшиши саломатии дин ва дунёамро металабам».

Баъзе аз саҳобаҳои киром (с) дуё карда, чунин гуфтаанд:

- Эй бор Худоё! аз мо розӣ шав агар аз мо розӣ нашавӣ, пас моро бубахш. Бархе дигари аз эшон чунин мегуфтанд:

-Эй Парвардигор! Бандаи ту ба наздат омад дар ҳоле, ки гуноҳ ва хато кардааст, Парвардигорро ӯро бубахш ва саломат нигоҳаш дор, ҳар оина ту беҳтарин бахшанда хастӣ.

Монанди ин гуфтаҳо зиёданд ва далолат бар он мекунанд, ки ҳарчанд инсон амали зиёд намояд, мақсад ва ҳадафи ӯ талаб намудани бахшиши ва гузашт аз гуноҳҳояш аст. Тавре, ки дар ояти карима меҳонем:

Каломи Худованд:

«Буданд бо ин сифат, ки андаке аз шаб хоб мекарданд ва ба вақти саҳар эшон талаби омӯрзиши мекарданд».

(Сурай Зориёт, ояҳои 17-18)

Инсон гоҳҳо дар ҳайрат мемонад, ки аз чӣ талаби омӯрзиши мекунанд? Оё аз шабзиндадорӣ ва намозу таҳаҷҷуд хонданишон истиғфор мекунанд? Тамоми шабро бо намоз обод мекунанд баъд аз он дар охири шаб ба талаби омӯрзиши мепардозанд, монанди ин ки эшон гунаҳкоранд ва тамоми шаб ба кори гуноҳ машғул буданд. Ин аст ҳоли бандагоне, ки аз азоби қиёмат меҳаросанд ва барои кӯтоҳию гуноҳи хеш аз Худованд талаби омӯрзиши мекунанд. Баъзе аз асҳоби киром (р) мегуфтанд:

-Аз Худованд омӯрзиши металабам аз рӯзаву намозе, ки мегузорам, рӯзаи гирифтаам пур аз хатост ва намозам чӣ гуна намоз аст?

Эшон аз корҳои неки худ талаби омӯрзиши мекарданд, зеро ба ин бовар буданд, ки албатта дар он амалҳо халале ё кӯтоҳие вуҷуд дорад. Бинобар ин мустаҳаб аст, ки инсон ҳамаи амалҳояшро бо истиғфोर (яъне талаби омӯрзиши) ҳатм намояд, хусусан дар ин шабҳо.

Хатм намудани амалҳо бо тавбаву истиғфोर

Дар ҳадиси ривоят кардаи Салмон (р) фармудаи он ҳазрат (с) ворид шудааст: «Дар ин моҳ чор амалро беиштар анҷом диҳед: ду амалест, ки бо он ризои Парвардигоратонро ҳосил мекунед ва ду амали дигаре аст, ки шумо аз он бениёз буда наметавонед.

Аммо ду амале, ки ризои Худоро таввасути он ҳосил мекунед он зикри ло илоҳа илаллоҳ ва истиғфोर намудан аст ва аммо ду амали дигаре, ки шумо аз он бениёз буда наметавонед ин аст, ки аз Худованд ҷаннатро талабед ва аз оташи дӯзах ба Ё таъоло паноҳ баред».

Ин ҳадис ва аҳодиси монанди ин далел бар онанд, ки ҳар амалеро, ки анҷом медиҳем мақсади мо аз он ҳосил намудани афв ва бахшиши Худост, бинобар ин охири амали мо бояд истиғфोर бошад, масалан агар тамоми шаб ибодат кунӣ ҳангоми саҳар бояд омӯрзиши талаб кунед, тавре ки Худованд мӯъминонро сӯтудаст:

«Ва ҳангоми саҳар омӯрзиши металабанд».

(Сураи Зориёт, ояи 18)

Инчунин ҳар вақте ки монанди ин шабҳоро зинда медоред аз Худованд талаби бахшиши бояд кунед, зеро Аллоҳ (ҷ) бахшанда аст ва бахшандагонро дӯст медорад ва бахшандагӣ аз номҳо ва сифатҳои ӯст. Баъд аз маълум гаистани ин амал барои мову шумо бояд ҳар амале, ки анҷом медиҳем чи дар ин шабҳои бузург ва чи дар ғайри он бояд, ки онро бо тавбаву истиғфोर ба поён расонем.

Худованд бандагони худро амр намудааст:

«Моҳашонро (рамазонро) бо такбир ба поён расонанд ва меҳодад, ки тамоми кунед шуморро ва ба бузургӣ ёд кунед Худоро ба шукри он ки роҳ намуд шуморо ва то бошад, ки шумо шокир шавед»

(Сураи Бакара, ояи 185)

Шояд шумо бигӯед, ки чӣ муносибате байни хатми рамазон бо такбир (ба бузургӣ ёд кардани Худо) вуҷуд дошта бошад баъд аз тамои шудани рӯзҳои моҳи муборак? Ҷавоб:

Худо доност. Инсон вақте ки Худовандро такбир мегӯяд бузургӣ, покӣ ва ҷалолати ӯ дар дилаш ҳозир мешавад ва нисбат ба ӯ нафси худ ва амалҳои худро дар мартабаи поён мебинад ва ба он намефахрад. Ба ҳамин тариқ инсон мавриди афву бахшиши Худованд қарор гирифта, гуноҳҳои омӯзида ва аҷру подоиши зиёд насибаи мешавад. Пас, ҳар вақто дарёфтӣ, ки Парвардигорат лоиқу сазовори парастии ва ҳамду саност ва ӯро бо тамои қувваву тавоноият парастии кардӣ бо вуҷуди ин камтарин ҳаққи ӯро адо накардаӣ. Тавре ки баъзе аз саҳобаҳо (р) мегӯянд:

-Пок аст он зоте, ки агар сачда кунем бо ҷаҳмонамон барои ӯ дар болои хори тез ва бориктар аз сӯзан ба миқдори даҳяки неъматҳои ато кардаи ӯ намерасем.

Пас, ҳангоме ки рӯза ва шабзиндадориамонро ба поён расонидем дармеёбем, ки Парвардигори мо аз ҳама бузург аст ва ӯ сазовори парастии ва ибодат аст.

Чуноне ки шоире фармудааст:

Ман бе ту даме қарор натвонам кард,

Эҳсони туро шумор натвонам кард.

Гар ба тани ман забон шавад ҳар мӯе,

Як шукри ту аз ҳазор натвонам кард.

Дар ҳадис ворид шудааст, ки ҳазрати Мухҳамад (с) фармуданд: «Касе аз шумо нагӯяд, ки ҳамаи рамазонро рӯза гирифтам ва ҳамаи рамазонро зиндадоштам».

Ровии ҳадис мегӯяд:

-Ман надонистам, ки мақсади он ҳазрат (с) баён доштани поксозии нафс буд ё ногузир будан ҳалал дар рӯза ва зиндадоштани он ва ҳардуи он ҳақ ҳастанд, зеро инсон аз ситоиши нафси худ манъ шудааст Худованд мефармояд:

«Пас ситоиш накунед ҳештанро»

Боз мефармояд:

«Оё надидӣ ба сӯи касоне, ки ситоиш мекунанд худро, балки Худо ситоиш мекунад ҳар киро хоҳад».

Бар ҳазар будан аз фахр ва ситоиши нафс

Ситоиши нафс ба маънии мадҳи он ва бардоштани инсон мартабаи худ ва фахр намудан ба амалҳояшро мегӯянд.

Гоҳҳо фахр намудан сабаби рад гардидани амал мешавад. Пас, ба мову шумо лозим аст, ки нафсҳоямонро дар баробари бузургии Худо ҳақир шуморем онро маломат кунем ва амалҳоямонро ҳақир ва ночиз шуморем, то ин ки ин хислат моро ба зиёд амал намудан во дорад. Ҳаргиз ба амале, ки анҷом медиҳед фахр накунад. Нагӯед, ки ман намоз гузоридам, ман шабзиндадорӣ намудам, ман намози таҳаҷҷуд хондам, ман Қуръон тиловат кардам, ман... зеро ҳамаи ин фаҳри шумо сабаби рад шудани аъмолат аз даргоҳи Худованд мегардад. Ҳамаи он чизе, ки зикр кардем аз ҷумлаи масоиле мебошад, ки бар мусалмонон амал намудан ва аҳамият додан ба онҳо воҷиб аст. Аз Худованд талаб дорам, ки мову шуморо аз ҷумлаи қабулшудагон ва аз ҷумлаи муваффақшудагон бар амали нек гардонад, ва аз он чӣ сабаби газаби Ё мегардад моро ҳифз намояд ва мусалмононро муттаҳид ва ҳамбаста гардонида амали неке, ки Ё таъоло дӯст медорад ва ризо мегардад насибамон кунад ва Худованд худ донотар аст.

Дурудӯ саломӣ бепоён бар Паёмбари Худо ва олу асҳоби Ё бод!

Мундариҷа

<i>Бисмиллоҳи-р-рахмони-р-рахим</i>3
<i>Пешгуфтор</i>3
<i>Шаби Қадр кадом аст?</i>5
<i>Ба номи он ки ҳастӣ ном аз Ӯ ёфт?</i>9
<i>Ҷазилати рӯзҳо ва шабҳои моҳи Рамазон</i>10
<i>Он чи дар дах рӯзи охири рамазон мустаҳаб аст</i> 11
<i>Зиндадоштани шабҳо дар дах рӯзи охири</i>12
<i>Рамазо</i>12
<i>Қишрҳои гуногуни мардум дар зиндадошти шабҳои</i>12
<i>дахҳои охир</i>12
<i>Зиндадоштани шаб бо тиловати Қуръон</i>15
<i>Ҷаҳду кӯшиши дар дахҳои охири Рамазон</i>21
<i>Мустаҳаботи дахҳои охир</i>23
<i>Эътиқоф дар дахҳои охири рамазон</i>25
<i>Лайлатулқадр сабаби бартарии ин шабҳо</i>27
<i>Суханони аҳли илм дар таъйини шаби Қадр</i>28
<i>Бартарии шаби Қадр</i>30
<i>Яқин будани пурсиши афв дар шабҳои дахҳои</i>33
<i>охир</i>33
<i>Хатм намудани амалҳо бо тавбаву истиғфор</i>35
<i>Бар ҳазар будан аз фахр ва ситоиши нафс</i> 40